

**MATEMATIK SAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB
MASALALARI****Mamatova Mohigul**

*O'zbekiston Respublikasi Oliy Ta'lim, fan
va innovatsiyalar vazirligi. Andijon Viloyat
Oliy Ta'lim, Fan Va Inovvatsiyalar Boshqarmasi
Marhamat Tuman 2-Son Texnikumi
Matematika fani o'qituvchisi*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada matematik savodxonlikni rivojlantirishning bugungi kundagi dolzarb masalalari, ta'lim jarayonida o'quvchilarning mantiqiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish, matematik bilimlarni amaliy hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkoniyatlarini kengaytirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, matematika fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar hamda raqamli ta'lim vositalaridan foydalanishning ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: matematik savodxonlik, kompetensiyaviy yondashuv, mantiqiy fikrlash, tanqidiy fikrlash, matematik kompetensiya, interaktiv metodlar, raqamli ta'lim, innovatsion texnologiyalar, masala yechish ko'nikmalari, ta'lim sifati.

Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uning sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, o'quvchilarning matematik savodxonligini rivojlantirish zamonaviy ta'limning muhim vazifalaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Matematik savodxonlik nafaqat matematik bilim va ko'nikmalarni egallash, balki ularni kundalik hayotda, kasbiy faoliyatda hamda turli muammoli vaziyatlarda samarali qo'llay olish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi.

Globalashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan hozirgi davrda matematik savodxonlik shaxsning raqobatbardoshligini belgilovchi muhim omillardan biriga aylanmoqda. Shu sababli ta'lim jarayonida o'quvchilarning mantiqiy, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, ularda mustaqil qaror qabul qilish va muammolarni hal etish kompetensiyalarini shakllantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro baholash dasturlari, xususan, Programme for International Student Assessment tadqiqotlari natijalari ham matematik savodxonlikni rivojlantirish zaruratini yanada kuchaytirmoqda. Mazkur dasturlar o'quvchilarning matematik bilimlarni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash darajasini baholashga qaratilgan bo'lib, ta'lim tizimi oldiga yangi talab va vazifalarni qo'yimoqda.

Mazkur maqolada matematik savodxonlikni rivojlantirishning dolzarb masalalari, unga ta'sir etuvchi omillar hamda matematika fanini o'qitish jarayonida

samarali pedagogik yondashuv va texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Matematik savodxonlik zamonaviy ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, u o'quvchilarning matematik bilim va ko'nikmalarni real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish, mantiqiy xulosa chiqarish hamda muammolarni samarali hal etish qobiliyatini ifodalaydi. Bugungi kunda ishlab chiqarish, iqtisodiyot va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi matematik savodxonlikka bo'lgan talabni yanada oshirmoqda.

Matematik savodxonlikni rivojlantirishning asosiy dolzarb masalalaridan biri ta'lim jarayonida nazariy bilimlar bilan amaliy faoliyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlash hisoblanadi. O'quvchilar ko'pincha matematik formulalar va qoidalarni yod olsalar-da, ularni kundalik hayotdagi vaziyatlarda qo'llashda qiyinchiliklarga duch keladilar. Shu sababli matematika darslarida hayotiy misollar, amaliy masalalar va kasbiy faoliyat bilan bog'liq topshiriqlardan keng foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Matematika fanini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuvni qo'llash matematik savodxonlikni rivojlantirishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning faqat bilim olishiga emas, balki olingan bilimlarni amaliyotda qo'llash, tahlil qilish, taqqoslash va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada o'quvchilarda mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish malakalari rivojlanadi.

Shuningdek, matematika darslarida interaktiv metodlardan foydalanish ham yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. "Aqliy hujum", "Klaster", "Bumerang", "BBB", "Insert" kabi metodlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirib, ularni mustaqil izlanishga undaydi. Bunday metodlar orqali o'quvchilar matematik tushunchalarni chuqurroq anglaydilar va bilimlarni mustahkam egallaydilar.

Raqamli ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi matematik savodxonlikni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar, ta'lim platformalari va mobil ilovalar matematika fanini o'qitish jarayonini yanada qiziqarli va samarali tashkil etishga yordam beradi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Bugungi kunda xalqaro baholash dasturlarida, xususan, Programme for International Student Assessment tadqiqotlarida matematik savodxonlikka alohida e'tibor qaratilmoqda. Mazkur tadqiqotlarda o'quvchilarning matematik bilimlarni turli hayotiy vaziyatlarda qo'llash darajasi baholanadi. Shu bois ta'lim muassasalarida xalqaro standartlarga mos topshiriqlar va amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish zarur hisoblanadi.

Matematik savodxonlikni rivojlantirishda o'qituvchining kasbiy mahorati ham muhim omil hisoblanadi. O'qituvchi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni puxta egallagan, innovatsion yondashuvlarni qo'llay oladigan hamda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil eta oladigan mutaxassis bo'lishi lozim.

Shunday qilib, matematik savodxonlikni rivojlantirish ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning intellektual salohiyatini yuksaltirish va ularni zamonaviy jamiyat talablariga mos ravishda tayyorlashning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, matematik savodxonlikni rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Matematik savodxonlik o'quvchilarning nafaqat matematik bilimlarni egallashi, balki ularni kundalik hayotda, kasbiy faoliyatda va turli muammoli vaziyatlarda samarali qo'llay olish qobiliyatini ham shakllantiradi.

Bugungi kunda matematik savodxonlikni rivojlantirish uchun ta'lim jarayoniga kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish, interaktiv metodlar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shuningdek, o'quvchilarning mantiqiy, tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, amaliy masalalar yechishga yo'naltirilgan topshiriqlardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Matematika fanini o'qitishda xalqaro talab va standartlarni inobatga olish, xususan, Programme for International Student Assessment kabi xalqaro baholash dasturlarining mezonlariga mos yondashuvlarni qo'llash o'quvchilarning bilim darajasini yanada yuksaltirishga yordam beradi.

Demak, matematik savodxonlikni rivojlantirish orqali raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan yoshlarni tarbiyalash mumkin. Bu esa mamlakatning ilmiy-texnik va ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashda muhim omillardan biri bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Algebra va analiz asoslari. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2022.
2. Geometriya. Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2021.
3. Programme for International Student Assessment materiallari va metodik tavsiyalari.
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan tasdiqlangan ta'lim standartlari va o'quv dasturlari.
5. Pedagogika. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti, 2020.
6. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2021.
7. Respublika ta'lim markazi metodik tavsiyalari va o'quv-uslubiy materiallari.